

VN/31220/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi – Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet

Vaasan hovioikeuden lausunto Hallituksen esityksestä rikosprosessin sujuvoittamiseksi.

Vaasan hovioikeus pitää hallituksen esityksessä tehtyjä muutosehdotuksia kaikilta osin perusteltuina ja oikeasuuntaisina. Esitutinnan loppulausuntomenettelyn terävöittäminen eli velvollisuus antaa loppulausunto sitä pyydetessä tuo oikealla tavalla esille sen merkityksen, joka loppulausunnolla on rikosprosessin kannalta. Asianajajat ja muut asioita ajavat ovat velvollisia edistämään rikosasioiden tehokasta ja varmaa käsittelyä tuomioistuimessa. Esitutkintatoimien riittävyyden varmistaminen ennen käräjäoikeuskäsittelyä on edellytys sille, että käräjäoikeudessa voidaan asianosaisia velvoittaa antamaan ennakkovastaus ja asettaa preklusiouhka todistelun nimeämislle.

Ehdotettu preklusio korostaa käräjäoikeusprosessin keskeistä merkitystä ja pääsääntöisesti estää uuden todistelun hovioikeudessa myös rikosasioissa. Ehdotettu rikosasiassa sovellettava säännös preklusiosta hovioikeudessa on esityksessä esitetyllä tavalla omiaan varmistamaan sen, että näytön vastaanottamisen painopiste on todistelutalenneuudistuksen jälkeen selvästi käräjäoikeudessa ja että esiimerkiksi vastaajaa ei enää kuulla todistelutarkoituksessa ensimmäisen kerran hovioikeudessa, mitä vielä tapahtuu.

Rikosprosessin sujuvoittamisen kannalta olisi erityisen tärkeää varmistaa preklusiota hovioikeudessa koskevan sääntelyn ohella myös se, että käräjäoikeudessa valitut todistuskeinot ovat samat myös hovioikeudessa. Hallituksen esityksessä ei ole esitetty muutosta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §:n 3 momenttiin niin, että hovioikeudessa voitaisiin aina hyödyntää myös esitutkinnassa esimerkiksi seksuaalirikoksen asianomistajasta tehtyä kuva- ja äänitallennetta, joka on ollut oikeudenkäyntiaineistona käräjäoikeudessa. Videotallennusuudistuksen yhteydessä säädetty oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 15 a § (28.1.2022/96) säätää vain suullisen todistelun ottamisesta vastaan ”käräjäoikeudessa tehdyiltä kuva- ja äänitallenteelta”. Säännös jättää epäselväksi, voidaanko hovioikeudessa hyödyntää käräjäoikeudessa esitettyä esitutkintallennetta. Tämän epäselvyyden poistamiseksi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §:n 3 pitäisi muuttaa siten, että tallenteet ovat osa todistelua myös hovioikeudessa, jos ne ovat olleet laillisesti käytettävissä käräjäoikeudessa.

Hovioikeus katsoo, että hallituksen esityksessä tehdyt ehdotukset ovat omiaan tehostamaan rikosprosessia, mutta eivät sen varmuuden kustannuksella. Esitutkintakuulustelujen äänitallennukset ja tekoälyn käyttäminen litterointiin ovat myös kannatettava uudistus, koska silloin kuulustelun kulku on tarvittaessa selvitettävissä äänitallenteelta ja vakavammassa tapauksissa myös videotallenteelta.

Näillä kommentteilla Vaasan hovioikeus kannattaa hallituksen esityksessä tehtyjä ehdotuksia.

Vaasassa

Sakari Laukkanen, presidentti

Hovioikeuden lausunnon valmisteli hovioikeudenneuvos, osaston johtaja Petteri Korhonen